

Pilottiselvitys: Kotimaisen nykymusiikin tila ja yhdenvertaisuus Suomen taidemusiikin kentällä

Toteuttaja:

Suomen Säveltäjät ry
Yhteistyössä: Suomen Sinfoniaorkesterit ry

Aikataulu:

12/2021–12/2022

Rahoitus:

Suomen Säveltäjät ry toteutti selvityksen Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n tuella sekä säveltäjille osoitetuilla Kopiosto ry:n kollektiivisilla tekijänoikeusvaroilla. Suomen Sinfoniaorkesterit ry vastasi nykymusiikkikyselyn tekemisestä.

Selvityksen tausta:

Selvityksen taustalla on Suomen Säveltäjät ry:n tavoite selvittää, mikä on suomalaisen nykymusiikin tila tietyissä suomalaisissa konserttiohjelmistoissa ja miten yhdenvertaisuus toteutuu Suomen taidemusiikin kentällä. Suomen Säveltäjät ry:n tavoite on, että säveltäjillä on hyvät edellytykset harjoittaa ammattiaan ja elävien säveltäjien asema taidemusiikissa vahvistuu.

Selvityksen piiriin päätettiin ottaa esitysvuonna elävien säveltäjien sekä muut enintään 30 vuotta sitten sävelletyt teokset. 30 vuoden rajausta perustuu pohjoismaisten säveltäjäjärjestöjen vastaaviin rajauksiin. ”Elävä säveltäjä” taas perustuu Suomen Säveltäjien tehtävään edistää Suomen nykyistä luovaa säveltaidetta.

Tärkeimpinä tarkasteltavina seikkoina pidettiin nykymusiikin määrää ja kotimaisuusastetta, kantaesitysten määrää sekä naisten säveltämän musiikin osuuksia Suomessa vuonna 2021 soitetuissa teoksissa. Näiden välillä nähdään myös yhteys, sillä nykysäveltäjien musiikin soittaminen on merkittävä tapa vaikuttaa tasapainoisempaan sukupuolijakaumaan. Muut yhdenvertaisuuskysymykset eivät sisällyneet tämän pilotin laajuuteen.

Nyt päätettiin toteuttaa pilottiselvitys, jotta saadaan kuva tällä hetkellä saatavilla olevasta datasta ja sen käytettävyydestä sekä datan keräämisen ja selvityksen kehityskohteista tulevaisuudessa.

Mitä tehtiin?

Selvityksessä päätettiin tarkastella Suomessa vuonna 2021 soitettuja taidemusiikin teoksia erityisesti suomalaisten sinfoniaorkesterien ohjelmistoissa. Lisäksi tehtiin ”tilannekatsauksia” muutamiin valittuihin nykymusiikkia soittaviin ensembleihin sekä nykymusiikkifestivaaleihin. Selvityksen tarkastelukohteet ovat soveltuvien osin yhteneväiset muiden Pohjoismaiden säveltäjäyhdistysten aiempien selvitysten kanssa.

Sinfoniaorkestereiden osalta tarkastelun alle valittiin nykymusiikki, kotimainen nykymusiikki, kantaesitykset sekä säveltäjien sukupuoli (lisätietoa määritelmistä, kts. liite 1). Valitut ensemblit ja festivaalit olivat jo lähtökohtaisesti nykymusiikkiin painottuneita, joten niissä erityisen kiinnostuksen kohteena olivat musiikin kotimaisuus sekä säveltäjän sukupuoli.

Muiden Pohjoismaiden tapaan, alun perin aikomuksena oli tarkastella muuttujia teoskestojen (min.) kautta, mutta tämä osoittautui mahdottomaksi tietojen puutteellisuuden vuoksi. Näin ollen tarkastelu tehtiin soitettujen teosten määrän kautta.

Orkesterien ohjelmistoon mahtuu paljon erilaisia konsertteja eri genreissä ja erilaisille yleisöille. Tässä selvityksessä mukaan sisällytettiin kaikki teokset ja konsertit. Tämä osaltaan vaikuttaa teosten määrään, koska esimerkiksi koululais- ja viihdekonserteissa teokset ovat huomattavasti lyhyempiä ja niitä on useampia kuin perinteisessä sinfoniaorkesterin konsertissa. Samana toistuneen konserttikokonaisuuden teokset laskettiin selvityksessä mukaan vain kerran.

Alun perin aikomuksena oli tarkastella pidempää, jopa 5–10 vuoden aikaväliä, mutta teostietojen puutteellisuuden takia tämä todettiin liian haastavaksi, jopa mahdottomaksi. Näin ollen tarkasteluaika lyheni vuoteen tai puoleen vuoteen muiden kuin festivaalien osalta.

Sinfoniaorkestereita ja ensemblejä tarkasteltiin vuoden 2021 osalta, jolloin aineistoihin vaikutti koronapandemia. Pandemian takia tapahtumia peruttiin ja siirrettiin nopeallakin varoitusajalla, mikä on saattanut aiheuttaa virheitä tilastointiin.

Aineisto, sinfoniaorkesterit:

Suomen Sinfoniaorkesterit ry. (Suosio) kerää jäseniltään vuosittain kuluneen vuoden konserttitiedot. Selvitystä varten saatiin käyttöön vuoden 2021 konserttitiedot. Näiden hyödyntäminen teosten ja säveltäjien selvittämiseksi vaati huomattavasti käsityötä, joten tältä osin aineiston tarkastelu rajattiin puolen vuoden mittaiseksi (1.1.2021-30.6.2021). Tästä analyysistä ovat peräisin tiedot Suomen Säveltäjät ry:n jäsenten osuudesta. Korona vaikutti esitystoimintaan merkittävästi tuona ajankohtana.

Konserttitietojen lisäksi päätettiin toteuttaa Suosion jäsenille kysely, jossa selvitettiin takautuvasti vuonna 2021 esitettyjä teoksia. Huhtikuussa 2022 toteutettuun kyselyyn vastasi 29/33 Suosion jäsenorkestereista.

Kyselyssä tuli kertoa vuoden 2021 osalta:

- Kaikkien esitettyjen teosten yhteenlaskettu määrä
- Esitettyjen nykymusiikkiteosten määrä
- Muiden kuin miesten säveltämien nykymusiikkiteosten yhteenlaskettu määrä
- Esitettyjen kotimaisten nykymusiikkiteosten määrä

Kuusi orkesteria ei vastannut kaikkien teosten määrään koskevaan kysymykseen. Tämän selvityksen prosenttiosuuskalkelmat eivät sisällä orkestereita, jotka eivät vastanneet kyselyyn tai eivät vastanneet kaikkien teosten lukumäärää koskevaan kysymykseen.

”Muiden kuin miesten” teosten määritelmä todettiin vastaavan Suosion tilastokäytännössä käytettyä naisten osuutta.

Kantaesitysten osalta hyödynnettiin Suosion vuosikertomuksia vuosilta 2012-2021.

Aineisto, ensemblet:

Ensemblet valittiin selvitykseen kartoittamalla ensin laajemmin mahdolliset tarkasteltavat kokoonpanot ja valitsemalla niistä sitten pilottiin viisi ensembleä, joita yhdistää aktiivinen konsertointi sekä koko (isompi kuin kvartetti). Lopulta mukaan valittiin TampereRaw, defunenseble, Zagros Ensemble, Uusinta Ensemble sekä Helsingin kamarikuoro, joka otettiin mukaan edustamaan kuorotoimijoita.

Ensemblejä tarkasteltiin toukokuussa 2022 toteutetun Surveyspal-kyselyn avulla. Kaikki viisi mukaan valittua ensembleä vastasivat kyselyyn, jossa selvitettiin vuoden 2021 osalta:

- Esitettyjen teosten yhteenlaskettu määrä
- Esitettyjen kotimaisten teosten määrä
- Esitettyjen nykymusiikkiteosten määrä (sis. kantaesitykset)
- Esitettyjen muiden kuin miesten säveltämien nykymusiikkiteosten määrä
- Esitettyjen kotimaisten nykymusiikkiteosten määrä
- Esitettyjen muiden kuin miesten säveltämien kotimaisten nykymusiikkiteosten määrä
- Esitettyjen kantaesitysten määrä
- Esitettyjen muiden kuin miesten säveltämien kantaesitysten määrä

Aineisto, festivaalit

Selvitykseen valittiin mukaan kolme festivaalia: Tampere Biennale, Musica Nova ja Musiikin Aika. Näihin päädyttiin, koska näillä festivaaleilla on merkittävä asema uutta taidemusiikkia esittävänä suomalaisfestivaalina ja Suomen Säveltäjät myös toimii näiden festivaalien tukijana.

Festivaaleilla soitettuja teoksia tarkasteltiin ohjelmatietojen perusteella kymmenen vuoden ajalta, 2012–2022. Soitetuista teoksista selvitettiin:

- kotimaisen musiikin osuus
- Suomen Säveltäjien jäsenten säveltämien teosten osuus
- naissäveltäjien säveltämien teosten osuus

Festivaalien oheisohjelmissa soivaa musiikkia ei ole otettu selvitykseen mukaan, sillä näistä ei ole riittävän tarkkoja tietoja saatavilla.

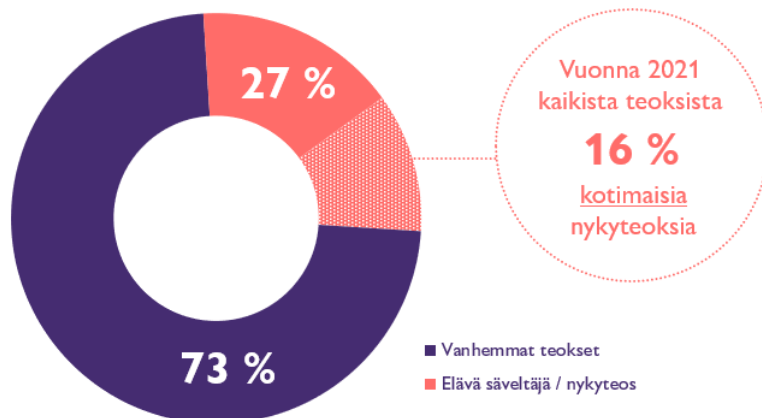
Mitä saatiin selville?

Kotimaisen nykymusiikin osuus

Suosion jäsenille tehdyn kyselyn perusteella vuonna 2021 Suomen sinfoniaorkesterien soittamista teoksista (n=3738) on nykysäveltäjien teoksia 27 % ja kotimaisten nykysäveltäjien teoksia 16 %. Kevään 2021 teostietojen perusteella Suomen sinfoniaorkesterien soittamista teoksista (n=1373, 6 kk) on Suomen Säveltäjien jäsenten säveltämiä teoksia 5 %.

Nykmusiikki orkestereissa 2021

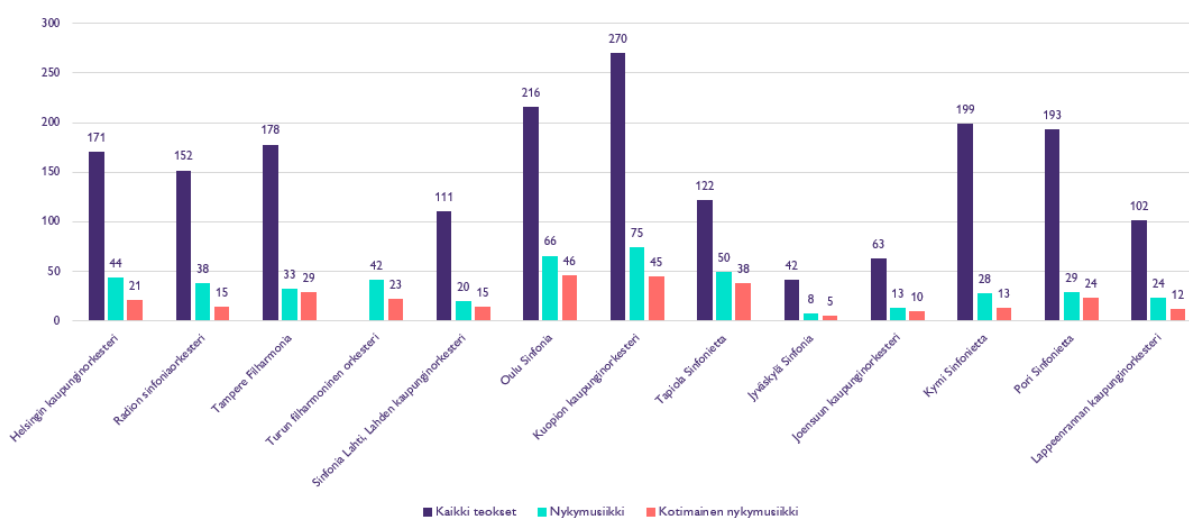
Nyky säveltäjien teokset

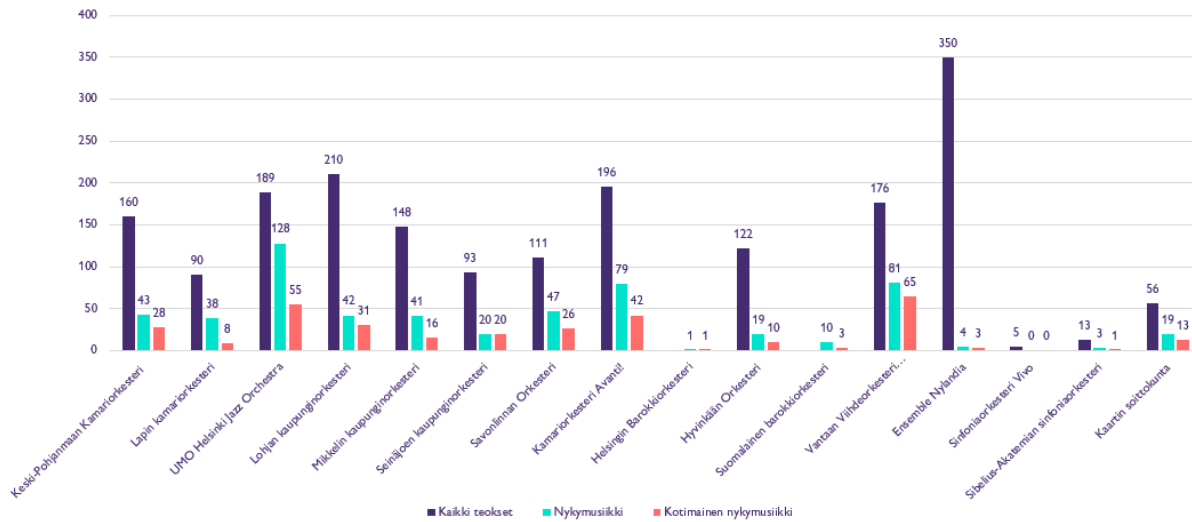
N=3738 Lähde: Kysely Suosion jäsenorkesterit, poislukien Turun FO, Helsingin Barokkiorkesteri, Suomen Barokkiorkesteri (ei tietoa teosten kokonaismäärästä), Kansallisooppera, Vaasan KO, Kemin KO ja Lentua (ei vastausta)

Kotimaisen nykmusiikin osuus kaikista teoksista on suurin Vantaan viihdeorkesterissa (37 %), Tapiola Sinfonietassa (31 %) ja UMO Helsinki Jazz Orchestrassa (29 %). On mahdollista, että viihdemusiikkikonserteissa soitetaan keskimääräistä enemmän uutta musiikkia. Vähiten kotimaista nykmusiikkia soittavat Sinfoniaorkesteri Vivo (0 %), Ensemble Nylandia (1 %) sekä Kymi Sinfonietta (7 %).

Nykmusiikkiteokset, sinfoniaorkesterit 2021

Nykymusiikkiteokset, muut orkesterit 2021

Orkesterien ohjelmistosta kotimaisia nykyteoksia

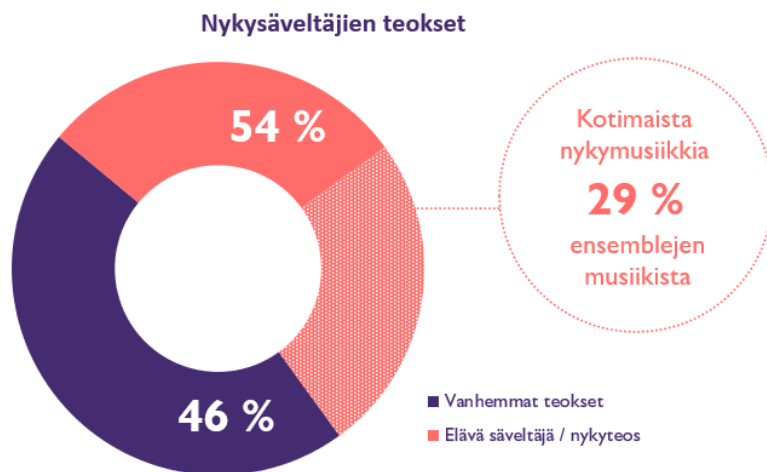
Vantaan Viihdeorkesteri	37 %
Tapiola Sinfonietta	31 %
UMO Helsinki Jazz Orchestra	29 %
Savonlinnan Orkesteri	23 %
Kaartin soittokunta	23 %
Seinäjoen kaupunginorkesteri	22 %
Kamariorkesteri Avanti!	21 %
Oulu Sinfonia	21 %
Keski-Pohjanmaan Kamariorkesteri	18 %
Kuopion kaupunginorkesteri	17 %
Tampere Filharmonia	16 %
Joensuun kaupunginorkesteri	16 %
Lohjan kaupunginorkesteri	15 %

Sinfonia Lahti	14 %
Pori Sinfonietta	12 %
Helsingin kaupunginorkesteri	12 %
Jyväskylä Sinfonia	12 %
Lappeenrannan kaupunginorkesteri	12 %
Mikkelin kaupunginorkesteri	11 %
Radion sinfoniaorkesteri	10 %
Lapin kamariorkesteri	9 %
Hyvinkään Orkesteri	8 %
Sibelius-Akatemian sinfoniaorkesteri	8 %
Kymi Sinfonietta	7 %
Ensemble Nylandia	1 %
Sinfoniaorkesteri Vivo	0 %

Ei vertailukelpoisia: Turun Filharmonia, Helsingin Barokkiorkesteri, Suomen Barokkiorkesteri. Vastaamatta jätti SKOB, Vaasan KO, Kemin KO ja [Lentua](#).

ENSEMBLET. Viiden selvitykseen valitun nykymusiikkia soittavan ensemblen ohjelmistosta (n=164) 29 % on kotimaista nykymusiikkia. Kaikkiaan elävien säveltäjien ja korkeintaan 30 vuotta vanhojen teosten osuus on 54 % ja vanhemman musiikin osuus 46 %.

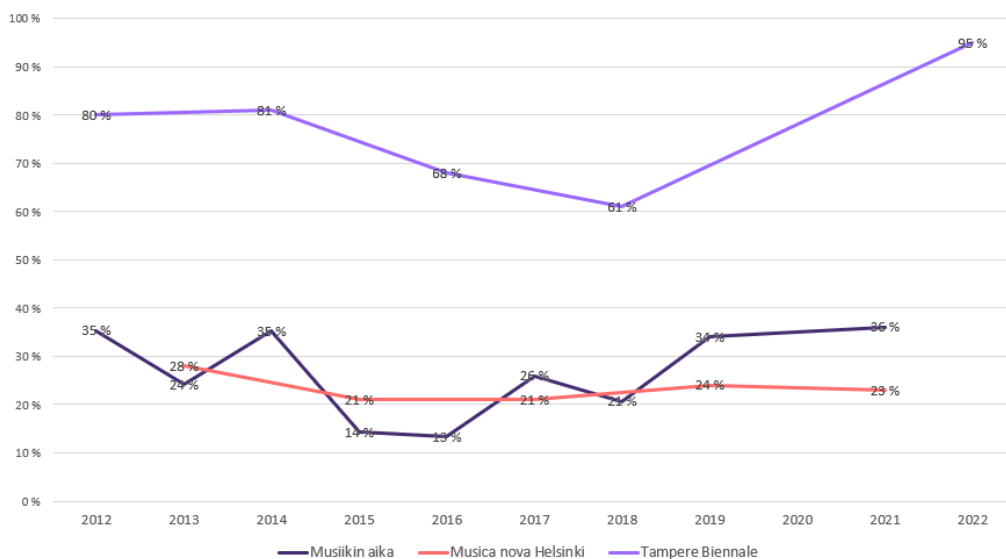
Nykymusiikki, viisi ensembleä

N=164. Lähde: Suomen Säveltäjien kysely viidelle nykymusiikkia esittävälle ensemblelle: Zagros, Uusinta, Helsingin kamariorkesteri, defunensemble, TampereRaw

FESTIVAALIT. Tarkastelluista taidemusiikkifestivaaleista Tampere Biennale erottuu selvästi kotimaisuuden osalta. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla Tampere Biennalissa kotimaisia säveltäjiä on ollut enimmillään 95 % (2022) ja vähintäänkin 62 % (2018). Musica nova Helsinki -festivaalin säveltäjistä kotimaisia on ollut vuosittain neljäs- tai viidesosa (21–28 %). Musiikin aika -festivaalilla säveltäjien kotimaisuusaste on vaihdellut vuosittain 13 %- 36 % välillä.

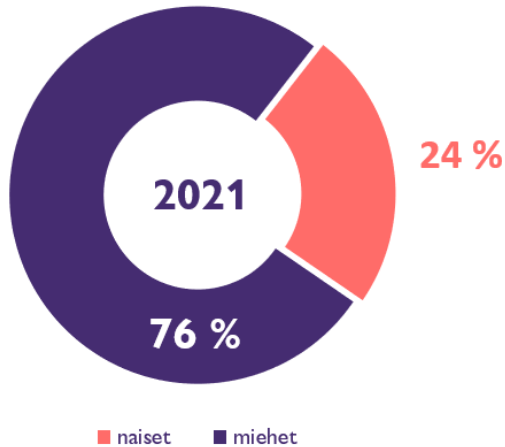
Kolmen nykymusiikkifestivaalin kotimaisuusaste 2012–2021

Säveltäjien sukupuoli

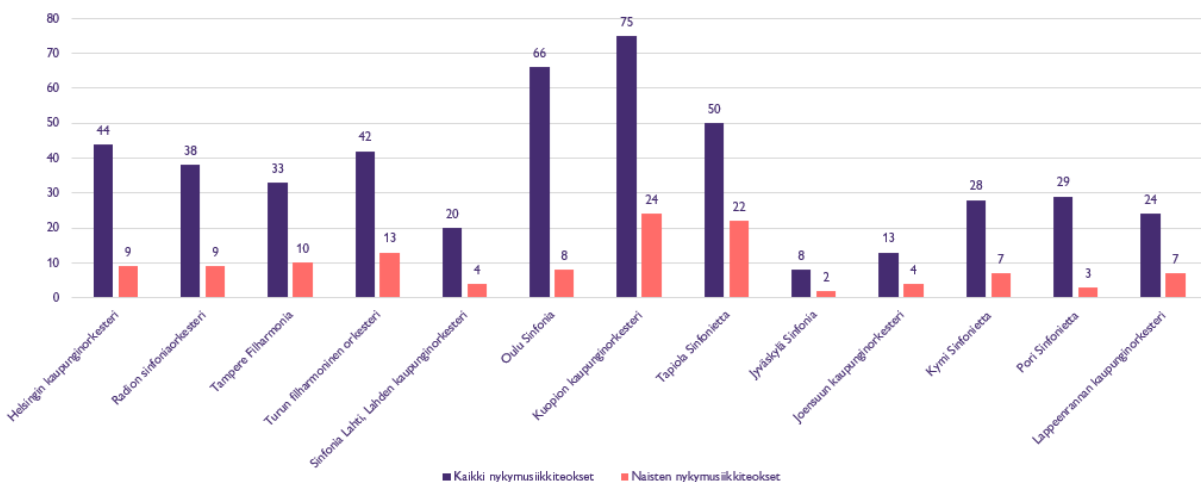
Suomen sinfoniaorkestereissa vuonna 2021 esitettyjen nykyteosten (n=992) säveltäjistä 24 % on naisia¹. Naisten osuus nykymusiikissa on selvästi korkeampi kuin koko ohjelmiston osalta. Suosiolta saadun tiedon mukaan kaikkien teosten naisten osuus vuonna 2021 oli 10 %.

Naisten osuus orkesterien nykyteoksista 2021

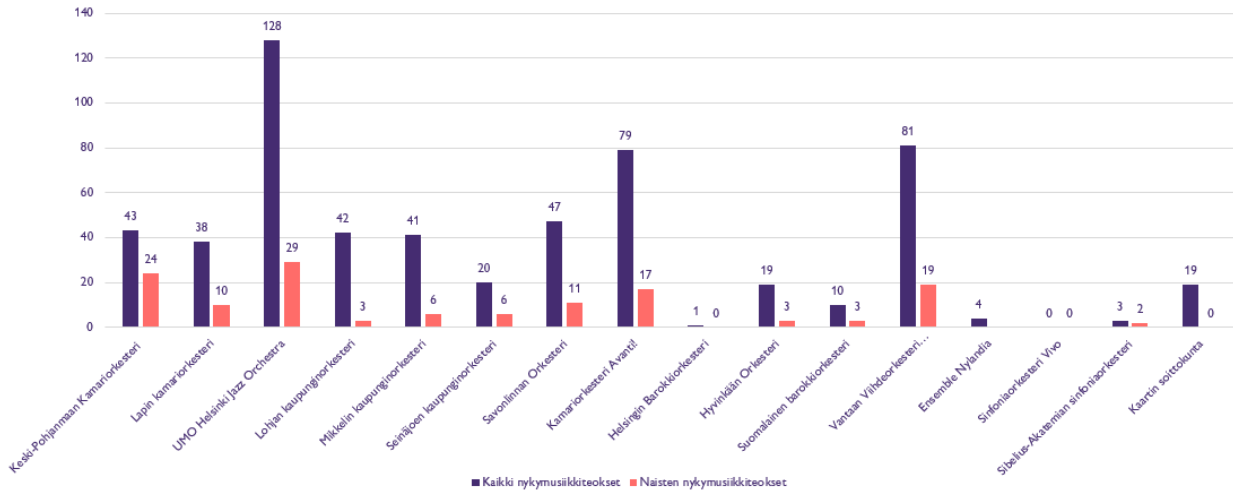
N=992 Lähde: Nykymusiikkikysely Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n jäsenille

Nykymusiikkikyselyn sukupuolijakauma, sinfoniaorkesterit

¹ Prosenttiosuudessa ovat mukana vain niiden orkestereiden vastaukset naisten säveltämistä teoksista, jotka olivat vastanneet myös kokonaismäärää koskevaan kyselyyn (n=239, kun naisten säveltämiä nykymusiikkiteoksia kaikkiaan oli 255).

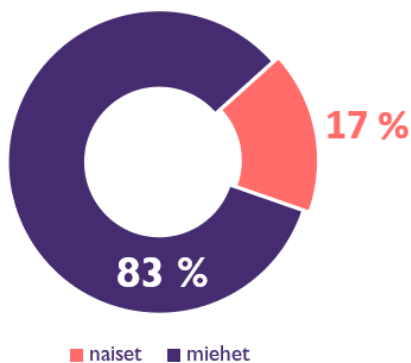
Nyky musiikkikyselyn sukupuolijakauma, muut orkesterit

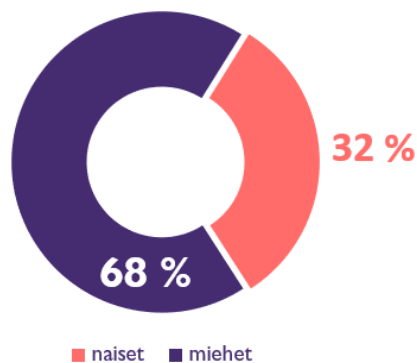
ENSEMBLET. Selvitykseen valittujen viiden nykymusiikkiensemblen kaikista teoksista (n=164) 17 % on naisten säveltämiä. Kun tarkastellaan ainoastaan näiden ensemblejen soittamia nykyteoksia (n=88), nousee naisten säveltämien teosten osuus 32 %:iin.

Ensemblet 2021: naisten osuus

Naisten osuus kaikista teoksista

Naisten osuus nykyteoksista

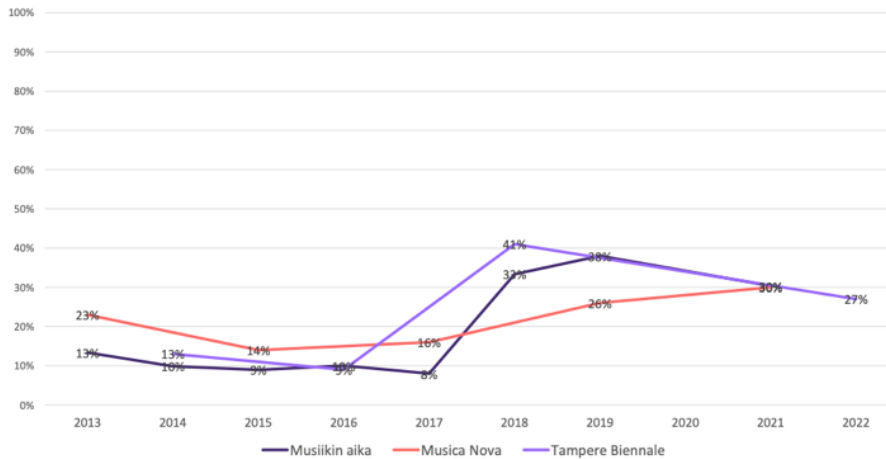
N=164 (kaikki teokset), n=88 (nykyteokset). Lähde: Suomen Säveltäjien kysely viidelle nykymusiikkia esittävälle ensemblelle: [Zagros](#), Uusinta, Helsingin kamari-orkesteri, [defunensemble](#), [TampereRaw](#)

FESTIVAALIT. Kaikilla kolmella tarkasteluun valitulla nykymusiikkifestivaalilla on samansuuntainen trendi säveltäjien sukupuolen osalta viimeisen 10 vuoden aikana. Ennen vuotta 2018 kaikilla festivaaleilla naissäveltäjien osuus on ollut alle 20 %, mutta vuonna 2018 Tampere Biennalessa

esitettyjen teosten säveltäjistä peräti 41 % oli naisia. Myös Musiikin aika -festivaali nosti naissäveltäjien osuuden vuonna 2018 jo 33 %:iin ja vuonna 2019 38 %:iin. Musica nova Helsinki -festivaalilla eniten naisten säveltämiä teoksia on ollut vuonna 2021, jolloin näitä teoksia oli 30 %.

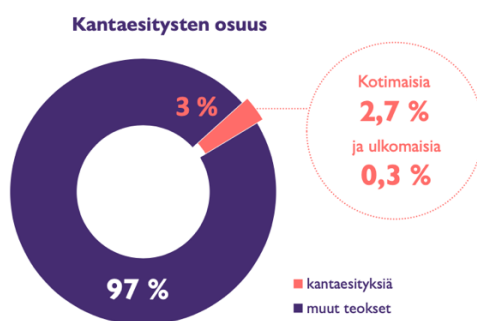
Naisten osuus, kolme festivaalia 2012–2021

Kantaesitysten osuus

Nykymusiikkiteoksista erityisen kiinnostavia säveltäjien kannalta ovat kantaesitykset eli maailman ensiesitykset. Suomen sinfoniaorkestereiden vuonna 2021 esittämistä teoksista (n=3738) kantaesityksiä on ollut 3 %, ja 2,7 % kaikista teoksista oli kotimaisia kantaesityksiä². Kevään 2021 tilastojen perusteella Suomen Säveltäjien jäsenten säveltämiä teoksia kaikista kantaesityksistä oli 38 %.

Kantaesitysten osuus orkestereissa 2021

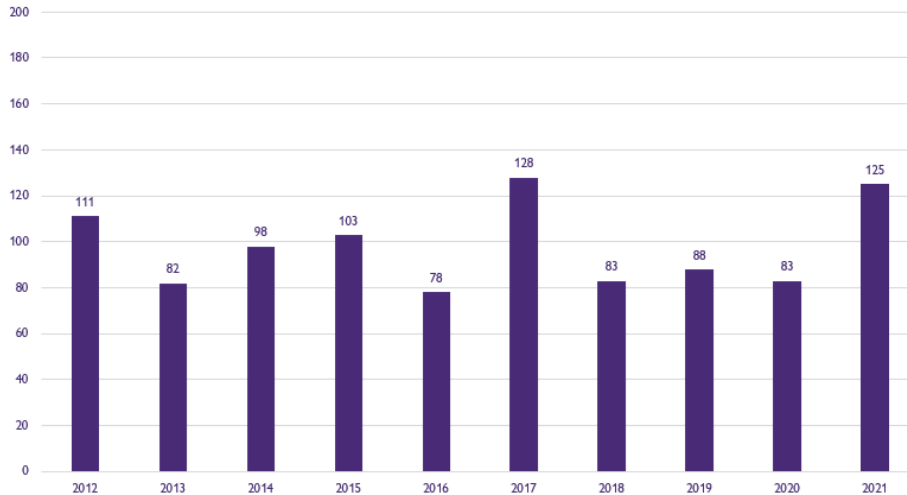
Lähde: Suosion vuosikertomus 2021 ja nykymusiikkikysely

Kantaesitysten määrä on pysynyt melko tasaisena vuodesta toiseen, viimeisen 10 vuoden aikana on esitetty keskimäärin 98 kantaesitystä vuodessa. Myös korona-aikana kantaesityksiä pystyttiin toteuttamaan esimerkiksi verkkolähetystenä ilman läsnäolevaa yleisöä. Ajoittain lukua

² Prosenttiosuudessa ovat mukana vain niiden orkestereiden kantaesitykset, jotka olivat vastanneet kokonaismäärää koskevaan kyselyyn (n=118, kun kantaesityksiä kaikkiaan oli 125).

kasvattavat yksittäiset konsertit, joissa on esitetty suuri määrä kantaesityksiä (esim. 2021: 17 kantaesitystä konsertissa Sävellyspajan tuotoksia).

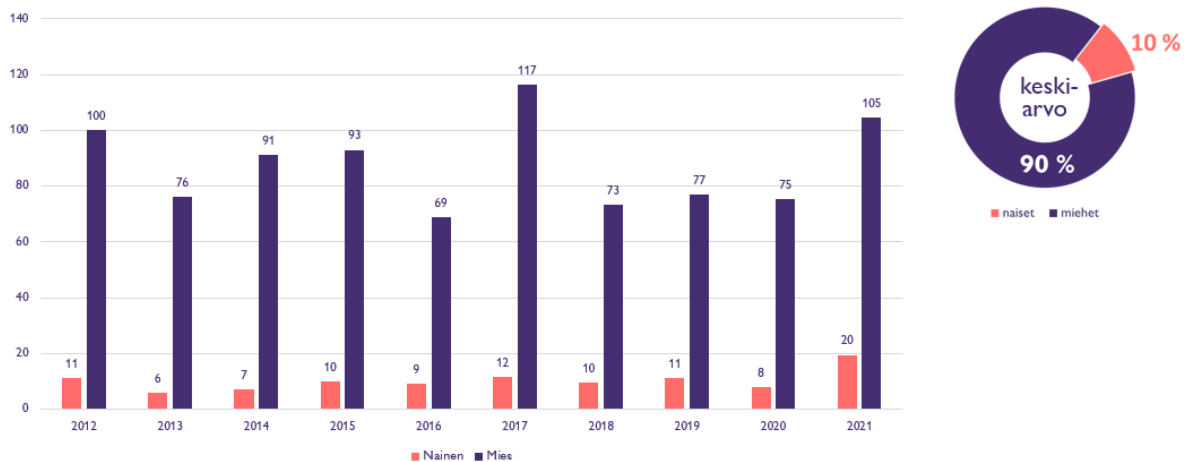
Kantaesitysten määrä orkestereissa 2012–2021

N=978 Lähde: Suosion vuosikertomukset

Vuosina 2012–2021 esitettyjen kantaesitysten (n=978) säveltäjistä 10 % on ollut naisia. Suurimmillaan naisten osuus on ollut vuonna 2021 (16 %).

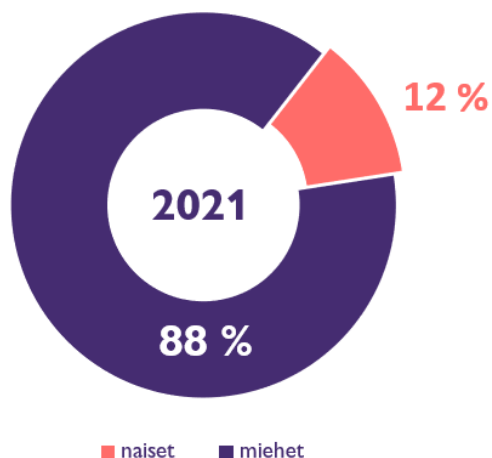
Kantaesitettyjen teosten sukupuolijakauma, orkesterit vuosina 2012–2021

Teoksia, lähde: Suosion vuosikertomukset 2012–2021, [SuSan](#) laskema; yhteisteoksissa murtolukuja (esim. nainen 0,5)

ENSEMBLET. Selvitykseen valituista viiden nykymusiikkiensemblen ohjelmistosta (n=164) on kantaesityksiä ollut 12 %.

Kantaesitysten osuus 2021, viisi ensembleä

Lähde: Suomen Säveltäjien kysely viidelle nykymusiikkia esittävälle ensemblelle: Zagros, Uusinta, Helsingin kamariorkesteri, defunensemble, TampereRaw

Miten jatketaan?

Tämä oli pilottiselvitys, jonka tarkoituksenakin oli saada kuva nyt saatavilla olevasta datasta ja sen käytettävyydestä sekä datan keräämisen ja selvityksen kehityskohteista tulevaisuudessa.

Tätä tarkoitusta varten selvitys toimikin erinomaisesti. Nyt on huomattavasti selkeämpi kuva siitä, miten Suomessa esitettävästä taidemusiikista kerätään ja säilytetään tietoja ja miten tätä voidaan jatkossa parantaa.

Tämä hanke käynnisti merkittävän yhteistyön Suomen Säveltäjien ja Suomen Sinfoniaorkesterien välillä niin, että jatkossa teostietojen ja datan kerääminen on huomattavasti helpompaa ja säännöllisempää. Määritelmiä ja kartoituksen kohteena olevia esityksiä tarkennetaan. Suosio suunnittelee keräävänsä vuoden 2022 osalta nykymusiikkitiedot vastaavalla lisäkyselyllä jäsenistölleen. Vuodesta 2023 alkaen on mahdollista, että Suosio tilastoi nykymusiikin osuuden sekä teosten kokonaismäärän oman vuosittaisen tilastointinsa yhteydessä.

Suomen Säveltäjien on tarkoitus seurata kotimaisen nykymusiikin tilaa ja yhdenvertaisuudesta vuosittain, jotta tulevaisuudessa myös muutosta voidaan seurata paremmin.

Tulevissa selvityksissä aiotaan pohtia myös konserttien rajaamista tiukemmin taidemusiikkiin, jolloin mm. viihdemusiikkikonsertit sekä suljetuille yleisöille pidetyt konsertit (mm. koulut ja hoitolaitokset) jäisivät selvityksestä pois.

Tämä pilottiselvitys antoi jo merkittävää, suuntaa antavaa tietoa kotimaisen nykymusiikin sekä yhdenvertaisuuden toteutumista Suomen taidemusiikin kentällä, mutta tulevina vuosina, tiedon keruun ja selvityksen kehittyessä, kuva tarkentuu huomattavasti.

Liite 1: Selvityksessä käytettyjen termien määritelmiä ja laskentatapoja

Nykymusiikki

Nykymusiikin käsite rajattiin seuraavasti: *esityshetkellä elävä säveltäjä tai enintään 30 vuotta sitten sävelletty teos*. 30 vuoden rajausta perustuu pohjoismaisten järjestöjen vastaaviin rajauksiin. ”Elävä säveltäjä” taas perustuu Suomen Säveltäjien tehtävään edistää Suomen nykyistä luovaa säveltaidetta.

Kotimainen musiikki

Suosion kyselyssä kyselyyn vastanneet intendentit määrittivät säveltäjän kotimaisuuden. Suomen Säveltäjien lähtökohta on, että kotimaisen musiikin määritelmä pitää sisällään kaikki yhdistyksen jäsenet. Yhdistyksen jäsenyyuskriteeri on suomalainen tai Suomeen asettunut säveltäjä. Yhdistyksen jäsenistä noin 15 % on syntynyt muualla kuin Suomessa.

Kantaesitykset ja naisten säveltämien teosten kantaesitykset

Selvitykseen laskettiin kantaesitykset, jotka on lueteltu Suosion vuosikertomuksissa. Pois jätettiin sellaiset kantaesitykset, joissa säveltäjää ei ole nimetty (esim. ”Laajasalon peruskoulun oppilaat”). Tämän vuoksi yhteenlaskettu määrä vuosittain eroaa hieman Suosion vuosikertomuksen lopputuloksista.

Naisten säveltämät teokset

Koska julkinen kiinnostus kohdistuu nimenomaan naisten osuuteen ja Suomen Sinfoniaorkesterit tilastoi sukupuolijakaumaa jaottelulla miehet / naiset, raportoidaan tässä selvityksessä Suomen Sinfoniaorkestereiden tiedoissa kaikki teokset vs. naisten säveltämät teokset. Mahdollisissa yhteisteoksissa (kantaesitykset, lähteenä Suosion vuosikertomukset) on naisten osuuteen laskettu myös murto-osia (esim. miehen ja naisen yhteisteos = 50 % naisen teos).

Huhtikuun 2022 kyselyssä siirryttiin *naisten säveltämästä musiikista* termiin *muiden kuin miesten säveltämä musiikki*, koska tarkoituksena on huomioida myös muut marginaalissa olevat sukupuolet säveltäjien joukossa. Tämä termi toisaalta sisältää tarpeettoman ”miehet vs. muut kuin miehet” -asetelman, joka osoittautui epäonnistuneeksi. Todettiin, että avoin sukupuolijakaumaan asettava kolmas vaihtoehto (muu) sopisi erityisesti kyselytutkimukseen tai mikäli tiedettäisiin säveltäjä tunnetusti identifioituvan muunsukupuoliseksi, ja joukko olisi tarpeeksi suuri. Suosion kyselyssä kyselyssä intendentit kuitenkin laskivat nämä tiedot omien tietojensa perusteella ja todettiin vastausten vastaavan tietoa miehet/naiset. Kantaesitysten osalta Suomen Säveltäjät jaotteli teokset nimen perusteella tai hakukoneella lisätietoja selvittäen. Festivaalien osalta sukupuoli määrittynyt julkisen representaation mukaan joko ohjelmakirjojen, festivaalin verkkosivujen tietojen tai hakukoneen hakutulosten perusteella.

Lyhenteet alaviitteissä

”SuSä” = Suomen Säveltäjät ry